

پیشگفتار سخن ناشر

«به علوم انسانی خوش آمدید.» این را کسی به شما می‌گوید که خودش از زمانی که وارد دانشگاه تهران در رشته علوم اجتماعی شد، تا به امروز، همه فعالیت‌های نوشتاری و نشری و آموزشی‌اش بیش از همه، برای رشته علوم انسانی بوده است.

و شما گام در رشته‌ای گذاشته‌اید که در تمام جهان، به عنوان رشته‌ای شناخته می‌شود که «توسعه» در همه ابعاد آن مدیون این رشته است.

و نمی‌شود یک کشور توسعه‌یافته و پیشرفته به وجود آورد بدون وجود دانش‌آموزان و دانشجویان پویایی که مبانی تفکر توسعه‌ای را شکل داده باشند.

برای قدم گذاشتن در مسیر پیدایش دانش‌آموزان و دانشجویان پویا چند مقدمه - به نظر من - وجود دارد که دوست دارم شما را با آن آشنا کنم.

مقدمه اول: آن است که حس افتخار را در خود پرورش دهیم.

درست است که این حس افتخار وابسته به رفتارها و گفتارهای اطرافیانمان از جمله خانواده، دوستان، معلم‌هایمان و ... است و شاید با توجه به عدم شناختی که از رشته ما دارند، نتوانند این حس افتخار را به ما منتقل کنند اما، شما که می‌توانید. شما می‌توانید با خواندن و دیدن بزرگان علوم انسانی دنیا، متوجه شوید که ارزش رشته‌تان چقدر است.

مقدمه دوم: با درس‌های علوم انسانی به عنوان درس حفظی برخورد نکنید. شاید خودتان هم به اشتباه گفته باشید که «درس‌های علوم انسانی حفظی هستند و من هم حفظیاتم خوب است» و آمده‌اید به این رشته. من معتقدم هیچ درسی در مدرسه و دانشگاه درس حفظی نیست بلکه متأسفانه ما حفظی می‌خوانیم و حتی به ما حفظی درس می‌دهند. مگر می‌شود درس «اقتصاد» حفظی باشد؟ درسی که اساس هر جامعه مبتنی بر آن است. یا درس علوم و فنون ادبی یا جغرافیا. این‌ها حفظی نیستند بلکه قابلیت «یادگیری» دارند. مقدمه سوم: به درس ریاضی حمله کنید.

شاید برخی از شما، با درس ریاضی راحت نبوده باشید، اما به شما قول می‌دهم که اگر نگذارید که ترس از ریاضی به شما غلبه کند، همراهیتان می‌کنیم تا ریاضی را خوب یاد بگیرید. شاید الان به خودتان گفته باشید: اصلاً چرا باید ریاضی را خوب یاد بگیرم؟ پاسخ من این است که دو درس در رشته علوم انسانی وجود دارد که به ذهن شما توانایی اندیشیدن منظم و ساختمان‌دهی می‌دهد. یکی ریاضی است و دومی منطق. علوم انسانی پر است از مفاهیم متنوع و گاهی متضاد و پر است از پیچیدگی‌ها. و به همین دلیل، دانش‌آموز و دانشجوی رشته انسانی نیاز دارد که به حوزه نظریه ساختن وارد شود. نیاز به این دارد که مدل‌های مختلف را بسازد و برای همین هم نیاز به تفکر ریاضی و منطقی دارد.

و در نهایت این که آرزو می‌کنم که علوم انسانی توسط شما در این کشور، بیاد و قدرتمند گردد.

وحید تمنا

انتشارات مشاوران آموزش

مقدمه مؤلف

«بنام آنکه جان را فکرت آموخت»

سلام دانش آموزان عزیز کشورم:

● در ابتدا ورود شما عزیزان را به مقطع بالاتر تبریک عرض می‌نمایم.

و بعد این؛ همان‌طور که می‌دانید در یک مسابقه همه افراد شرکت‌کننده پیروز نمی‌شوند و به مدال‌های افتخار دست نمی‌یابند؛ بلکه تنها کسانی می‌توانند موفق شوند که از «فرصت‌ها» به نحو احسن استفاده کرده باشند. اگر شما عزیزان در پی استفاده از این فرصت‌ها می‌باشید، انتشارات مشاوران آموزش با بهره‌گیری از باتجربه‌ترین دبیران کشور درصدد فراهم کردن بسترهای مناسب استفاده از فرصت‌های مدنظر شماست. در این راستا کتاب دین و زندگی پایه دهم را شامل: درسنامه، پرسش‌های تشریحی، پرسش‌های چهارگزینه‌ای و پاسخنامه تشریحی برای شما عزیزان تهیه و تنظیم کرده‌ایم تا شما با یاری خداوند برندگان اصلی باشید. در پایان لازم است به حضورتان عرض کنم که:

«بچه‌های عزیز ما خوب تلاش کرده‌ایم بنویسیم، شما هم خوب بخوانید تا هر دو سربلند باشیم.»

گروه مؤلفان

بخش اول: تفکر و اندیشه

۷	درس اول: هدف زندگی
۱۵	درس دوم: پر پرواز
۲۳	درس سوم: خود حقیقی
۲۸	درس چهارم: پنجره‌ای به روشنایی
۳۵	درس پنجم: آینده روشن
۴۳	درس ششم: منزلگاه بعد
۴۹	درس هفتم: واقعه بزرگ
۵۶	درس هشتم: فرجام کار

بخش دوم: قدم در راه

۶۳	درس نهم: آهنگ سفر
۷۱	درس دهم: اعتماد بر او
۷۸	درس یازدهم: دوستی با خدا
۸۵	درس دوازدهم: یاری از نماز و روزه
۹۳	درس سیزدهم: فضیلت آراستگی
۹۹	درس چهاردهم: زیبایی پوشیدگی

پاسخنامه تشریحی

۱۰۵

استراتژی مطالعه

همین ابتدای اولین درس بگوییم که «دین و زندگی» درس هفتی نیست و باید آن را یاد بگیریم. با تکرار کردن دین و زندگی فقط مطالب تا سه روز یادتان می‌ماند و سه روز بعد مقدار زیادی از آن را باید دوباره بفوانید. نتیجه اینکه «دین و زندگی» پر از مفاهیمی است که باید آن‌ها را بفهمید!

وحید تعنا

مقدمه

همه انسان‌ها باید هدف از خلقت خودشان را بدانند. اگر انسان هدف اصلی خلقت خود را فراموش کند و فقط به اهداف فردی دیگر بپردازد، گویی هیچ کاری را انجام نداده است. بنابراین خداوند برای انسان ارزش بسیار قائل شده است. انسان باید بداند برای چه خلق شده است.

جهان هدفمند

در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان «هدفی» وجود دارد، زیرا «خالق آن‌ها خدایی حکیم» است. یعنی: «خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد». قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته تأکید می‌کند و آفرینش جهان را «حق» می‌داند. از آن جمله می‌فرماید:

آیه:

﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِيْنِ
مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾

و ما آسمان‌ها و زمین
و آنچه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم،
و آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم.

دخان / ۳۹ و ۳۸

پیام آیه:

الف) با توجه به عبارت ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِيْنِ﴾ بیهوده آفریده شدن آسمان‌ها و زمین و تمام موجودات «رد» می‌شود.
ب) با توجه به عبارت ﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ آفرینش آسمان‌ها و زمین و تمام موجودات برحق است.
پ) حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین ﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ به معنای هدف‌دار بودن خلقت آن‌هاست.
ت) با توجه به مفاد این آیه هر موجودی براساس برنامه حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است.
ث) چون خالق تمام موجودات خدای حکیم است (علت) پس تک‌تک موجودات این جهان هدفمندند و هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهند.
ج) حکیمانه بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین ﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ ضرورت‌ها در پرتو حکمت الهی را ثابت می‌کند.
چ) عبارات ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِيْنِ﴾ = (در رد عبث آفرینی جهان) و ﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ (بیانگر حکیمانه بودن نظام خلقت) می‌باشند.
ح) با توجه به مفاد این آیه «هدفمند بود نظام خلقت با نفی بازیچه بودن آفرینش ﴿لِاعْبِيْنِ﴾ و اثبات حق بودن آفرینش ﴿بِالْحَقِّ﴾ اثبات می‌شود.»

توضیح بیشتر

انسان نیز «مانند» موجودات دیگر، از این قاعده کلی (هدفمندی) جدا نیست و قطعاً «هدفی» از آفرینش وجود داشته است. و «گام نهادن او در این دنیا» فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است.

سخن امام علی علیه السلام

حضرت علی علیه السلام هرگاه مردم را «موعظه» می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارت آغاز می‌کرد:
ای مردم هیچ‌کس «بیهوده» آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای «لهو» کند و او را «به خود وانگذاشته‌اند» تا به «کارهای لغو و بی‌ارزش» بپردازد.
■ میان هدف انسان و موجودات دیگر (حیوانات و گیاهان) تفاوت‌هایی وجود دارد. این تفاوت‌ها به ویژگی‌های خاص انسان و تمایز او از سایر موجودات بازمی‌گردد.

در جدول زیر به برخی از این تفاوت‌ها اشاره شده است.

تفاوت میان هدف انسان و موجودات دیگر (حیوانات و گیاهان)

انسان	موجودات دیگر (حیوانات و گیاهان)
۱- انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد.	۱- گیاهان به صورت طبیعی به سوی هدف حرکت می‌کنند. (مثلاً دانه گندم به صورت طبیعی در جهت رسیدن به هدف نهایی خود یعنی تبدیل شدن به خوشه‌ای با ده‌ها دانه حرکت می‌کند و یا نهال کوچک خرما در مسیر رسیدن به نخل تنومند پیش می‌رود).
۲- دارای مجموعه‌ای از استعداد‌های مادی و معنوی است. پس دنبال انتخاب اهدافی است که بتواند استعداد‌های خود را به کمال برساند.	۲- حیوانات و گیاهان دارای استعداد‌های محدود و مادی‌اند.
۳- دارای روحیه بی‌نهایت‌طلب است. عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش روز به روز افزون می‌گردد. به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. همواره در حال انتخاب هدف‌های پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده است.	۳- حیوانات و گیاهان دارای اهداف محدودی هستند و زمانی که به حدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند.

اختلاف در انتخاب هدف

وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم، با دنیای «حیرت‌انگیزی» مواجه می‌شویم؛ چنان اختلافی در «هدف» وجود دارد که در ابتدا سردرگم می‌شویم. مثلاً برخی به دنبال پول و ثروت‌اند. برخی دل به کشف اسرار جهان سپرده‌اند و ...

به نظر شما منشأ اختلاف در انتخاب هدف چیست؟

تفاوت در نوع اندیشه انسان؛ هر کس با بینش و نگرش خاص خود به سراغ هدفی می‌رود.

برای مثال: ۱- اگر کسی چنین بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیه بی‌نهایت‌طلب او را سیراب کند و پاسخگوی استعداد‌های گوناگونش باشد، می‌کوشد به دیگران کمک کند. ۲- کسی هم که فکر می‌کند با داشتن شهرت می‌تواند به این نتایج برسد، همه زندگی خود را در مسیر رسیدن به شهرت قرار می‌دهد. پس این اختلاف در هدف‌ها، ریشه در «نوع نگاه و اندیشه» انسان دارد.

معیارهای انتخاب هدف‌های اصلی

با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، برای اینکه بتوانیم با «نگاهی درست» هدف‌های خود را انتخاب کنیم، نیازمند معیار و ملاک هستیم. کدام معیار؟ معیاری که بتوانیم به وسیله آن هدف‌های همسو با «میل بی‌نهایت‌طلب و استعداد‌های متنوع انسان» را مشخص کنیم. متناسب با این معیار و ملاک، هدف‌های زندگی را به درستی برمی‌گزینیم و عمر خود را برای رسیدن به آن‌ها صرف خواهیم کرد. خدایی که به تمام نیازهای ما آگاهی دارد، در این مورد ما را راهنمایی کرده و معیار انتخاب هدف را مشخص فرموده و آثار و نتایج آن را یادآور شده است.

تدبیر

آیات زیر معیارهای درست انتخاب هدف را برای آدمی مشخص و معین می‌کنند. با تأمل در آن‌ها، پیام‌ها را تکمیل کنید و آیاتی که این پیام‌ها از آن‌ها استخراج می‌شود را استخراج نمایید.

- ☞ آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکنندگی در آن وارد شود. (سوره اسراء آیه ۱۸)
- ☞ و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد، پاداش داده خواهد شد. (سوره اسراء آیه ۱۹)
- ☞ بعضی از مردم می‌گویند: خداوند ما در دنیا نیکی عطا کن، ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارند. (سوره بقره آیه ۲۰۰)
- ☞ و بعضی می‌گویند: پروردگارا در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار. (سوره بقره آیه ۲۰۱)
- ☞ اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند و خداوند سریع‌الحساب است. (سوره بقره آیه ۲۰۲)
- ☞ آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است «آیا اندیشه نمی‌کنید؟» (سوره قهص آیه ۶۰)

پیام	آیات مرتبط با پیام
برخی از هدف‌ها و دلبستگی‌ها محدود و پایان‌پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعداد‌های مادی ما هستند	آیه ۱۸ اسراء
اگر کسی این هدف‌ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد.	آیه ۱۸ اسراء
اگر کسی فقط این هدف را انتخاب کند در آخرت از آن بهره‌ای نمی‌برد «دوزخی خواهد شد.»	آیه ۲۰۰ بقره و آیه ۱۸ اسراء
برخی هدف‌ها پایان‌ناپذیر و همیشگی‌اند و پاسخگوی استعداد‌های مادی و معنوی بیشتر در وجود ما هستند.	آیه ۲۰۱ بقره
اگر کسی این هدف‌ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای رسیدن به آن اهداف تلاش کند به هدف خود خواهد رسید.	آیه ۱۱۹ اسراء
هدف‌های پایان‌ناپذیر همان هدف‌های اخروی هستند.	آیه ۶۰ قصص
هدف‌های پایان‌پذیر همان هدف‌های دنیوی هستند.	آیه ۶۰ قصص
اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شود.	آیات ۲۰۱-۲۰۲ بقره
اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرد، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شود.	آیات ۱۸ اسراء - آیه ۲۰۰ بقره
نتیجه: برنامه‌ریزی انسان باید دربرگیرنده اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف اخروی اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی فرع و تابع آن‌ها باشند.	

اهداف را می‌توان به دو دسته اصلی و فرعی تقسیم کرد. اهداف اصلی و فرعی هر دو «خوب» می‌باشند و برای زندگی ما «ضروری» هستند. مهم این است که:

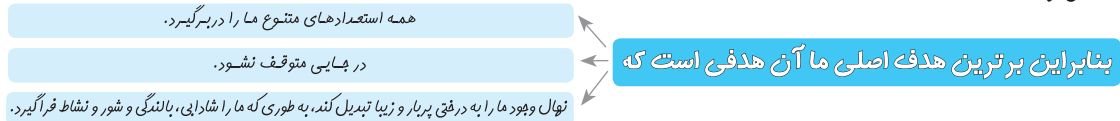
- ۱ هدف‌های «فرعی» را به جای هدف «اصلی» قرار ندهیم.
  - ۲ آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و از رفتن به سوی کمالات بازدارند.
- تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که در رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آن‌ها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار باز بمانیم.

برترین هدف

حتماً این مصرع از شعر زیبای مولوی را شنیده‌اید که می‌گوید:

«چون که صد آمد نود هم پیش ماست»

این مصرع را به صورت یک ضرب‌المثل در جایی که یک چیز، جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می‌کنند. برخی هدف‌های زندگی، نیز این‌گونه‌اند؛ یعنی دربردارنده هدف‌های دیگر نیز هستند و رسیدن به آن‌ها برابر با دستیابی با سایر اهداف نیز هست. به میزانی که این‌گونه هدف‌ها، برتر و جامع‌تر باشند. هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند. معمولاً آدم‌های زیرک و هوشمند هدف‌های خود را به‌گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند.» با توجه به دو ویژگی متنوع بودن استعدادهای انسان و بی‌نهایت‌طلبی او، اگر هدفی را که انتخاب می‌کنیم، بهتر بتواند پاسخگوی این «دو ویژگی» باشد، آن هدف «کامل‌تر» است.

برای مثال امیرالمؤمنین علی علیه السلام از جمله افرادی است که رشد و پرورش خود را در دامان پیامبر آغاز کرد و جلوه‌گاه کمالات و زیبایی‌ها شد. هر کس اندکی تأمل کند، می‌بیند که در ذات خود در جست‌وجوی سرچشمه همه خوبی‌ها و زیبایی‌هاست و تا به آن منبع و مبدأ نرسد، آرامش نیافته و از پای نخواهد نشست، این سرچشمه همان «خداوند» است که:

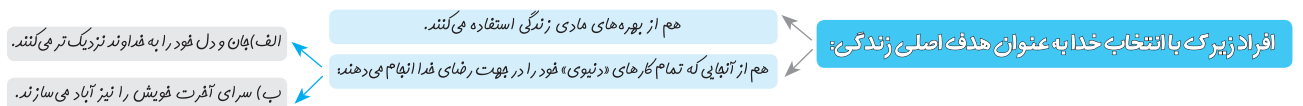
- خالق همه کمالات و زیبایی‌هاست.
- نامحدود است و کمالات و خوبی‌هایش حد و اندازه ندارد.
- هر کمال و خوبی از او سرچشمه می‌گیرد و در جهان گسترده می‌شود.

پس: مقصود و هدف نهایی ما خداوند است.

اگر روح انسان بی‌نهایت‌طلب است و خوبی‌ها را به صورت بی‌پایان می‌خواهد، شایسته است که تنها تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ مقصد نهایی او باشد. منظور نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست، بلکه نزدیکی حقیقی است. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند، ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند.

انسان‌ها چگونه به خدا نزدیک‌تر می‌شوند؟

خدا سرچشمه زیبایی‌ها و خوبی‌ها است و انسان‌ها به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کنند به خدا «نزدیک‌تر» می‌شوند.

آیه:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾

هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد
نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.

نساء / ۱۳۴

پیام آیه:

- الف) اصل قرار گرفتن هدف‌های دنیوی، مانع بهره‌مندی از نعمت‌های اخروی است.
- ب) به میزانی که هدف «برتر» و «جامع‌تر» باشد، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند.
- پ) مخاطب آیه، همه مردم هستند. (نه فقط مؤمنان)
- ت) خداوند سرچشمه نعمت‌های دنیوی و اخروی است.
- ث) بهره‌مندی از نعمات «دنیوی و اخروی» معلول بندگی خداست.
- ج) این آیه با ابیات زیر ارتباط مفهومی دارد:
- ای دوست شکر بهتر یا آنکه شکر سازد؟
  - ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو؟
  - ای عقل تو به باشی در دانش در بینش؟
  - خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟
  - یا آنکه برآرد گل، صد نرگس تر سازد؟
  - یا آنکه بر هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟

این هدف (تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ) به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، همت بزرگ و اراده محکم می‌طلبد؛ همان‌طور که دستیابی به گوهرهای گران‌قدر دریاها، پشتکاری شگرف می‌خواهد.

تدبیر

آیه:

این آیه به ما می‌گوید که چگونه تمامی اعمال و زندگی ما برای خدا باشد؟
﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
بگو نمازم، تمام اعمالم و زندگی و مرگ من
برای خداست که پروردگار جهانیان است.

انعام / ۱۶۲

پیام آیه:

الف) آیه خطاب به پیامبر ﷺ است.
ب) هدف اصلی در زندگی انسان یا برترین هدف انسان، باید عبادت و بندگی خدا باشد.
پ) کامل‌ترین تعبیر درباره زندگی به خاطر خدا «لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» در این آیه آمده که به معنای انجام تمام کارها برای خداوند است.
ت) با توجه به این آیه چون روح انسان بی‌نهایت‌طلب است جز با سرچشمه بی‌پایان خوبی‌ها و زیبایی‌ها آرام نمی‌گیرد.

اندیشه و تحقیق

سوره آل‌عنقره: شعر «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟

پاسخ: وقتی خداوند را به عنوان هدف، انتخاب می‌کنیم یک هدف «جامع» انتخاب کرده‌ایم که دربرگیرنده بقیه اهداف است. «صد» در این بیت به مفهوم جامع اشاره دارد که وقتی انتخاب شود اهداف کوچکتری یعنی «نودها» در آن قرار دارد.

سوره آل‌عنقره: دلیل بیاورید:

الف) زیرک‌ترین افراد این جهان، مؤمنان هستند.

ب) کسی که هدف اصلی زندگی خود را ثروتمند شدن قرار دهد، دچار خسران می‌شود.
پاسخ: زیرا افراد زیرک هدف‌های خود را به‌گونه‌ای انتخاب می‌کنند که بتوانند با یک تیر چند نشان بزنند و این کار تنها با انتخاب هدف برتر یعنی تقرب و نزدیکی به خداوند ممکن می‌شود؛ زیرا این هدف، جامع اهداف دیگر است.
پاسخ: به این دلیل که «ثروتمند شدن» به عنوان یک هدف، همه استعدادها و نمان را پوشش نمی‌دهد و با روحیه بی‌نهایت‌طلب او سازگار نیست.

سوره آل‌عنقره: شخصی می‌گوید: «لازمه تقرب به خدا این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که از امور فرعی هستند، کنار گذاشته شود.» با او موافقت یا خیر؟ چرا؟

پاسخ: خیر / چون خداوند زمینه‌ساز شکوفایی استعدادهای متنوع مادی و معنوی انسان است و با انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی، هم از بهره‌های مادی استفاده می‌کنند و هم از آنجا که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند به خداوند نزدیک‌تر می‌شوند.

سوره آل‌عنقره: حکایت زیر را بخوانید و با توجه به آن به سوال پاسخ دهید.

«مسافری در سفر خود به یک دوراهی رسید. از پیرمردی که در آنجا نشسته بود، پرسید: من از کدام یک از این دو راه باید بروم؟ پیرمرد گفت: قصد داری به کجا بروی؟ مسافر جواب داد: نمی‌دانم! پیرمرد گفت: وقتی نمی‌دانی به کجا بروی، تفاوتی نمی‌کند که کدام راه را انتخاب کنی!» به نظر شما این حکایت، با کدام یک از بخش‌های درس در ارتباط است؟ چرا؟

پاسخ: با حکایت ابتدایی درس از مولانا مرتبط است. چون هر دو به اهمیت انتخاب هدف تاکید دارند.

پرسش‌های تشریحی درس ۱

آیات، احادیث و اشعار

۱. با توجه به آیه «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِاعْبَيْنَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

(الف) معنی آیه را بنویسید.

(ب) منظور از عبارت «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِاعْبَيْنَ ...» چیست؟

(پ) عبارت «وَمَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ ...» به چه موضوعی اشاره دارد؟

(ت) منظور از حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین چیست؟

۲. با توجه به آیه «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِاعْبَيْنَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

(الف) با توجه به مفاد این آیه هر موجودی .....

(ب) چون خالق تمام موجودات خدایی حکیم است .....

(پ) حکیمانه بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین، ..... در پر تو ..... را ثابت می‌کند.

(ت) عبارات ..... و ..... در این آیه به ترتیب در رد عبث‌آفرینی جهان و بیانگر حکیمانه بودن نظام خلقت است.

۳. با توجه به آیه «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

(الف) معنی آیه را بنویسید.

(ب) مخاطب آیه کیست؟

(پ) به میزانی که هدف ..... و ..... باشد، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهد.

(ت) پیام آیه را بنویسید. (۲ مورد)

۴. با توجه به آیه «قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» به سؤالات زیر پاسخ دهید.

(الف) معنی آیه را بنویسید.

(ب) مخاطب آیه کیست؟

(پ) هدف اصلی در زندگی انسان یا برترین هدف انسان باید ..... و ..... باشد.

(ت) پیام آیه را بنویسید. (۲ مورد)

۵. با توجه به ابیات زیر به سؤالات پاسخ دهید.

ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد خوبی قمر بهتر یا آن که قمر سازد؟

ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو؟ یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد؟

ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟ یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟»

(الف) با کدام آیه ارتباط دارد؟

(ب) با توجه به متن درس، این ابیات بیانگر چیست؟

(پ) جامع‌ترین و برترین هدف انسان با توجه به این ابیات چیست؟

(ت) با توجه به متن درس، پیام ابیات را بنویسید.

درستی و نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید.

نادرست	درست
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
۶. قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته که در پس خلقت تک تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد، تاکید می‌کند و آفرینش جهان را حق می‌داند.
۷. تفاوت ویژگی‌های انسان با حیوانات و گیاهان به ویژگی‌های خاص انسان و تمایز او از سایر موجودات بازمی‌گردد.
۸. هر کس با بینش و نگرش خود به سراغ هدف می‌رود.

۹. باتوجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، برای اینکه بتوانیم با نگاهی درست هدف‌های خود را انتخاب کنیم بی‌نیاز از ملاک و معیار هستیم.
۱۰. تلاش برای رسیدن به نعمت‌های اخروی نه تنها بد نیست؛ بلکه ضروری و خوب است.
۱۱. وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم با دنیای «حیرت‌انگیزی» مواجه می‌شویم؛ چنان اختلافی در هدف‌ها وجود دارد که در ابتدا سردرگم می‌شویم.

عبارت‌های زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید.

۱۲. حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به معنای ..... آن‌هاست.
۱۳. در آفرینش انسان مانند سایر موجودات هدفی وجود دارد و ..... فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است.
۱۴. منشأ اختلاف در اهداف انسان‌ها ریشه در ..... و ..... انسان دارد.
۱۵. ملاک کامل بودن یک هدف داشتن دو ویژگی ..... استعدادهای انسان و ..... او است.
۱۶. نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی ..... و ..... نیست. بلکه منظور نزدیکی ..... است.
۱۷. معیار انتخاب هدف را ..... مشخص کرده است و آثار و نتایج آن را نیز یادآور شده است.

به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه بدهید.

۱۸. چرا در پس خلقت تک تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؟
۱۹. باتوجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، چرا نیازمند ملاک و معیار هستیم؟
۲۰. اگر انسان معیار و ملاک متناسب با میل بی‌نهایت‌طلب و استعدادهای متنوع خود را انتخاب کند، به چه نتایجی دست خواهد یافت؟
۲۱. باتوجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، باید چه نوع معیار و ملاکی برای خود برگزینیم؟
۲۲. چرا شایسته است که تنها تقرب و نزدیکی به خداوند هدف انسان باشد؟
۲۳. در راستای رسیدن به کدام نعمت‌ها باید توجه کنیم که مرتکب گناه نشویم؟

به پرسش‌های زیر پاسخ کامل بدهید.

۲۴. حضرت علی علیه السلام هر گاه مردم را موعظه می‌کرد، معمولاً سخن خود را با چه عبارتی آغاز می‌کرد؟
۲۵. تفاوت اهداف انسان با حیوانات و گیاهان در چیست؟
۲۶. باتوجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها برای اینکه بتوانیم با نگاهی درست هدف‌های خود را انتخاب کنیم، نیازمند چه امری هستیم؟ ویژگی آن چیست؟ فایده آن چیست؟
۲۷. هدف‌های انسان به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ ویژگی هر کدام چیست؟
۲۸. در رابطه با اهداف اصلی و فرعی نکته مهم چیست؟
۲۹. ویژگی تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا چیست؟ فایده آن چیست؟
۳۰. مصرع «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» در چه جایی استفاده می‌شود؟
۳۱. برترین هدف اصلی زندگی چه هدفی است؟
۳۲. ویژگی‌های خداوند به عنوان سرچشمه همه خوبی‌ها و زیبایی‌ها کدام‌اند؟
۳۳. افراد زیرک با انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی زندگی به چه نتایجی دست می‌یابند؟
۳۴. چرا انسان به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن استعدادهای گوناگون خویش را به کمال برساند؟
۳۵. پیامد انجام تمام کارهای دنیوی در جهت رضایت خداوند چیست؟

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

درس ۱

۳۶. اگر بگوییم «غایتمند بودن جهان خلقت از عبث و بی‌عیار نبودن آن از یکدیگر تفکیک‌ناپذیرند» مفهوم کدام آیه وافی ما به این مقصود خواهد بود؟
- ۱) مَنْ كَانَ يُرِيدِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ فِي الدُّنْيَا مَالٌ كَثِيرٌ ۖ سَاءَ لِمَنْ كَفَرَ بِهِ مَصْرُوعًا ۖ وَسَاءَ لِمَنْ كَفَرَ بِهِ مُصْرَعًا ۗ (۱)
- ۲) وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِينَ ۚ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ (۲)
- ۳) إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّمَا شَاكَرْنَا وَإِنَّمَا كَفُرْنَا (۳)
- ۴) وَ نَفْسٍ وَ مَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَ تَقْوَاهَا (۴)

۳۷. این که در پس خلقت تک تک موجودات جهان هدفی وجود دارد، معلول ..... به این معنی که: .....

- ۱ حکیم بودن خالق آنهاست - هیچ کس بیهوده آفریده نشده است.
- ۲ هدفمندی نظام آفرینش - هیچ کس بیهوده آفریده نشده است.
- ۳ حکیم بودن خالق آنهاست - خدایی که هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد
- ۴ هدفمندی نظام آفرینش - خدایی که هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد.

۳۸. اگر معتقد باشیم که در نظام هستی «هر موجودی براساس برنامه حساب شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است» به مفاد کدام آیه قرآنی اشاره کرده‌ایم؟

- ۱ ای مردم هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وا نگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.
- ۲ ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم، آنها را جز به حق خلق نکردیم.
- ۳ آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند، پاداش داده خواهد شد.
- ۴ آیا ما آنها را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند با مفسدان در زمین یکسان قرار خواهیم داد؟

۳۹. قاعده مشترک حاکم بر زندگی انسان با سایر موجودات چیست؟ فرصت رسیدن به آن را چه امری فراهم می‌کند؟

- ۱ هدفمندی نظام هستی - گام نهادن در دنیا
- ۲ هدفمندی نظام هستی - اعطای قدرت اراده و اختیار
- ۳ بی‌نهایت‌طلبی - گام نهادن در دنیا
- ۴ بی‌نهایت‌طلبی - اعطای قدرت اراده و اختیار

۴۰. از لحاظ موضوعی، حدیث منقول از امام ..... که فرمود: «ای مردم ..... هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وا نگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد» با کدام آیه ارتباط مفهومی دارد؟

- ۱ صادق علیه السلام - مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ
- ۲ علی علیه السلام - مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ
- ۳ صادق علیه السلام - وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِيْنَّ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ
- ۴ علی علیه السلام - وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِيْنَّ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ

۴۱. امام علی علیه السلام هر گاه مردم را موعظه می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارت آغاز می‌کرد .....

- ۱ ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم و آنها را جز به حق خلق نکردیم.
- ۲ هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وا نگذاشتند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.
- ۳ آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند، پاداش داده خواهد شد.
- ۴ آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم.

۴۲. این که «انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد» بیانگر ..... تفاوت میان انسان با موجودات دیگر و گیاهان است. نقطه مقابل این ویژگی انسان، ..... است.

- ۱ اولین - گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.
- ۲ اولین - حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند متوقف می‌شوند.
- ۳ دومین - حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند متوقف می‌شوند.
- ۴ دومین - گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.

۴۳. انسان در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است، ویژگی این اهداف چیست و مربوط به کدام یک از تفاوت‌های میان انسان با سایر موجودات و گیاهان است؟

- ۱ متنوع و بی‌نهایت - انسان‌ها استعداد نامحدود دارند؛ ولی گیاهان و حیوانات استعداد محدود دارند.
- ۲ پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده - انسان‌ها استعداد نامحدود دارند؛ ولی گیاهان و حیوانات استعداد محدود دارند.
- ۳ پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده - انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب است؛ در حالی که گیاهان و حیوانات استعدادهای محدود دارند.
- ۴ متنوع و بی‌نهایت - انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب است؛ در حالی که گیاهان و حیوانات استعدادهای محدود دارند.

۴۴. به چه دلیلی، انسان به دنبال هدف‌هایی است که از طریق آن استعدادهای گوناگون خویش را به کمال رساند؟

- ۱ انسان دارای اراده و اختیار است؛ ولی گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.
- ۲ انسان دارای روحیه بی‌نهایت‌طلب است؛ ولی گیاهان و حیوانات هدف محدود دارند.
- ۳ انسان استعدادهای متنوع و بی‌نهایت دارد؛ ولی گیاهان و حیوانات فاقد استعداد می‌باشند.
- ۴ استعدادهای انسان مادی و معنوی است؛ ولی استعدادهای حیوانات و گیاهان محدود است.

۴۵. مثال «نهال کوچک خرما در مسیر رسیدن به نخلی تنومند پیش می‌رود» به کدام یک از تفاوت‌های انسان با حیوانات و گیاهان اشاره دارد؟

- ۱ انسان روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب دارد.
- ۲ انسان باید خود هدف از خلقتش را بشناسد.
- ۳ انسان استعدادهای مادی و معنوی دارد.
- ۴ عطش انسان در رسیدن به خواسته‌هایش کم نمی‌شود.

۴۶. منشأ اختلاف در اهداف انسان‌ها چیست؟

- ۱ روحیه بی‌نهایت‌طلبی انسان
- ۲ استعداد‌های مادی و معنوی انسان
- ۳ تفاوت در نوع نگاه و اندیشه
- ۴ تنوع‌طلبی انسان

۴۷. در چه صورتی انسان خواهد توانست «هدف‌های خود را به درستی برگزیند و عمر خود را برای رسیدن به اهدافش صرف کند»؟
- ۱ با تفکر و تعقل در انجام کارها
  - ۲ با تقویت روحیه بی‌نهایت‌طلبی
  - ۳ با داشتن معیار و ملاک
  - ۴ درک هدفمندی نظام خلقت
۴۸. توصیف «خوب» و «ضروری بودن»، وصف کدام دسته از اهداف انسان است؟ مهم این است که .....
- ۱ اصلی - اصلی - هدف اصلی را به جای هدف فرعی قرار ندهیم و آن‌قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع رسیدن به هدف اصلی شود.
  - ۲ اصلی - فرعی - هدف اصلی را به جای هدف فرعی قرار ندهیم و آن‌قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع رسیدن به هدف اصلی شود.
  - ۳ اصلی - اصلی - برای انتخاب صحیح هدف‌ها و دل‌بستن به آن‌ها باید ارزش هدف‌ها را مشخص کنیم و متناسب با ارزشی که دارند به آن‌ها رتبه دهیم.
  - ۴ اصلی - فرعی - برای انتخاب صحیح هدف‌ها و دل‌بستن به آن‌ها باید ارزش هدف‌ها را مشخص کنیم و متناسب با ارزشی که دارند به آن‌ها رتبه دهیم.
۴۹. در دنیای حیرت‌انگیز و گسترده انتخاب‌های انسان، معیار و ملاک انتخاب حرکت انسان به سوی هدف چیست؟ و کدام هدف می‌تواند عطش بی‌نهایت‌طلبی را در انسان برطرف نماید؟
- ۱ بینش و نگرش خاص هر انسان - تفکر در آفرینش آسمان‌ها و زمین
  - ۲ تفاوت اراده و اختیار - تقرب و نزدیکی به خدا
  - ۳ بینش و نگرش خاص هر انسان - تقرب و نزدیکی به خدا
  - ۴ قدرت اراده و اختیار - تفکر در آفرینش آسمان‌ها و زمین
۵۰. در رابطه با آیه شریفه «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود.» کدام مفهوم درست است؟
- ۱ برخی از هدف‌ها و دل‌بستگی‌ها پایان‌پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعداد‌های مادی ما هستند.
  - ۲ برخی هدف‌ها پایان‌ناپذیر و همیشگی‌اند و پاسخگوی استعداد‌های مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند.
  - ۳ اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شود.
  - ۴ اگر کسی هدف‌های پایان‌ناپذیر را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای رسیدن به آن اهداف تلاش کند، به هدف خود خواهد رسید.
۵۱. از لحاظ مفهومی ضرب‌المثل «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» با کدام گزینه ارتباط دارد؟
- ۱ توجه به نعمت‌های دنیوی
  - ۲ مقدم‌دانستن اهداف فرعی بر اهداف اصلی
  - ۳ توجه هم‌زمان به اهداف اصلی و فرعی
  - ۴ انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی زندگی
۵۲. ملاک کامل‌بودن یک هدف چیست؟
- ۱ توجه به اهداف اصلی و فرعی
  - ۲ پاسخگویی به دو میل متنوع‌بودن استعداد‌های انسان و بی‌نهایت‌طلبی او
  - ۳ انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی زندگی
  - ۴ مقدم‌ندانستن اهداف فرعی بر اهداف اصلی
۵۳. ملاک نزدیکی و دوری از خداوند چیست؟
- ۱ کسب زیبایی‌ها و خوبی‌ها یا عدم کسب زیبایی‌ها و خوبی‌ها
  - ۲ بهره‌مندی از نعمت‌های مادی و معنوی یا عدم بهره‌مندی از آن‌ها
  - ۳ پاسخگویی به دو میل تنوع‌طلبی و بی‌نهایت‌طلبی
  - ۴ انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی زندگی
۵۴. مفهوم کدام آیه درباره «اصل قرار ندادن و اراده‌نکردن دنیا» است؟
- ۱ إنا هدیناهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَ إِمَّا كَفُورًا
  - ۲ وَ مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لِاعْبِينَ
  - ۳ هُنَّ كَانَّ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ
  - ۴ أَلَمْ نَجْعَلِ لَكُمْ عَيْنًا وَ أَنْتُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ
۵۵. غزل زیر که از اشعار مولوی می‌باشد، با کدام آیه قرآنی ارتباط نزدیک‌تری دارد؟
ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟	خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟
ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو؟	یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد؟
ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟	یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟
- ۱ هُنَّ كَانَّ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ
  - ۲ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَ نُسُكِي وَ مَحْيَايَ وَ مَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
  - ۳ وَ مَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ
  - ۴ إنا هدیناهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَ إِمَّا كَفُورًا

۱. الف) ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم و آنها را جز به حق خلق نکردیم. / ب) به بازیچه آفریده نشدن آسمان‌ها و زمین و تمام موجودات مربوط می‌شود. / پ) آفرینش آسمان‌ها و زمین و تمام موجودات به حق است. / ت) هدف‌دار بودن خلقت

۲. الف) براساس برنامه حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است. / ب) پس تک‌تک موجودات این جهان هدفمند هستند و هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهند. / پ) ضرورت معاد - حکمت الهی / ت) ﴿مَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ﴾ ﴿إِلَّا بِالْحَقِّ﴾

۳. الف) هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد، نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست. / ب) همه مردم (نه مؤمنان) / پ) برتر و جامع‌تر / ت) ۱- اصل قرار گرفتن هدف‌های دنیوی، مانع بهره‌مندی از نعمت‌های اخروی می‌باشد. ۲- خداوند سرچشمه نعمت‌های دنیوی و اخروی است.

۴. الف) بگو نماز - تمام اعمال و زندگی و مرگ من، برای خداست که پروردگار جهانیان است. / ب) پیامبر ﷺ / پ) عبادت - بندگی / ت) ۱- کامل‌ترین تعبیر درباره زندگی به خاطر خدا در عبارت ﴿لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ آمده است که به معنای انجام تمام کارها برای خداوند است. ۲- باتوجه به این آیه چون روح انسان بی‌نهایت‌طلب است، جز با سرچشمه بی‌پایان خوبی‌ها و زیبایی‌ها آرام نمی‌گیرد.

۵. الف) ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ / ب) تقدم اهداف اصلی بر اهداف فرعی / پ) تقرب و نزدیکی به خداوند / ت) با انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی زندگی هم می‌توان از بهره‌های مادی زندگی استفاده کرد و هم با انجام تمام کارهای دنیوی خود در جهت رضای خدا جان و دل خود را به خدا نزدیک‌تر می‌کنیم و سرای آخرت خویش را آباد می‌کنیم.

۶. درست ۷. درست ۸. درست

۹. نادرست (با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، برای اینکه بتوانیم با نگاهی درست، هدف خود را انتخاب کنیم، نیازمند معیار و ملاک هستیم.)

۱۰. نادرست (تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و واجب است.)

۱۱. درست

۱۲. هدف‌دار بودن خلقت ۱۵. متنوع بودن - بی‌نهایت‌طلبی

۱۳. گام نهادن او در این دنیا ۱۶. مکانی - ظاهری - حقیقی

۱۴. نوع نگاه - اندیشه ۱۷. خداوند

۱۸. زیرا خالق آنها خدای حکیم است، یعنی خدایی که هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد.

۱۹. تا بتوانیم با نگاهی درست هدف‌های خود را انتخاب کنیم.

۲۰. هدف‌های زندگی را به درستی برخواهد گزید و عمر خود را برای رسیدن به آنها صرف خواهد کرد.

۲۱. معیار و ملاکی که بتوانیم به وسیله آن هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت‌طلب و استعداد‌های متنوع‌مان را مشخص کنیم.

۲۲. چون روح انسان بی‌نهایت‌طلب است و خوبی‌ها را به صورت بی‌پایان می‌خواهد. ۲۳. نعمت‌های دنیا

۲۴. ای مردم هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهُو کند و او را به خود وانگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.

۲۵. ۱- انسان باید خود هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند. / ۲- انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعداد‌های مادی دارند مجموعه‌ای فراوان از استعداد‌های مادی و معنوی است. / ۳- انسان دارای روحیه بی‌نهایت‌طلب

است در حالی که گیاهان و حیوانات هدف‌های محدود دارند و هنگامی که به سرحدی از کمال می‌رسند متوقف می‌شوند.

۲۶. معیار و ملاک / تا بتوانیم به وسیله آن هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت‌طلب و استعداد‌های متنوع انسان را مشخص کنیم و بدین وسیله هدف‌های زندگی را به درستی برخواهیم گزید و عمر خود را برای رسیدن به آنها صرف خواهیم کرد.

۲۷. دو دسته / هدف‌های اصلی و فرعی؛ که هر دو خوب می‌باشند و برای زندگی ما ضروری هستند.

۲۸. نکته مهم این است که هدف‌های فرعی را به جای هدف‌های اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و ما را از رفتن به سوی کمالات بازدارند.

۲۹. تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه تنها بد نیست بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که در رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن‌قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار باز بمانیم. ۳۰. در جایی که یک چیز جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می‌کنند.

۳۱. برترین هدف اصلی ما آن هدفی است که همه استعداد‌های متنوع ما را دربرگیرد، در جایی متوقف نشود، نهال وجود ما را به درختی پربار و زیبا تبدیل کند به صورتی که سراسر وجود ما را شادابی، بالندگی و شور و نشاط فراگیرد.

۳۲. ۱- خالق همه کمالات و زیبایی‌هاست. / ۲- نامحدود است و کمالات و خوبی‌هایش حد و اندازه ندارد. / ۳- هر کمال و خوبی از او سرچشمه می‌گیرد و در جهان گسترده می‌شود.

۳۳. هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند، هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند:

(الف) جان و دل خود را به خدا نزدیک‌تر می‌کنند.

(ب) سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند.

۳۴. چون انسان مجموعه‌ای فراوان از استعداد‌های مادی و معنوی است.

۳۵. نزدیک‌تر شدن جان و دل به خدا و آبادانی سرای آخرت

۳۶. **گزینه ۲** ﴿لَاعِبِينَ﴾ بیانگر عبث‌نبودن و ﴿إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ بیانگر هدفمند و غایتمند بودن است.

۳۷. **گزینه ۳** در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آنها خدای حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ‌کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد.

۳۸. **گزینه ۲** با توجه به مفهوم آیه ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ (ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم، آنها را جز به حق خلق نکردیم) در نظام هستی هر موجودی براساس برنامه حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است.

۳۹. **گزینه ۱** انسان نیز مانند موجودات دیگر، از این قاعده کلی (هدف‌دار بودن خلقت) جدا نیست و قطعاً هدفی از آفرینش او وجود داشته است. هدفی که گام‌نهادن او در این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است.

۴۰. **گزینه ۴** امام علی علیه السلام هرگاه مردم را موعظه می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می‌کرد: «ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهُو کند و او را به خود وانگذاشتند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد». این حدیث با مفهوم آیه ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ ارتباط مفهومی دارد.

۴۱. **گزینه ۲** حضرت علی علیه السلام هرگاه که مردم را موعظه می‌کرد معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می‌کرد: «ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهُو کند و او را به خود وانگذاشتند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد».

۴۲. **گزینه ۱** اولین تفاوت انسان با سایر موجودات این است که انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد. در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.

۴۳. **گزینه ۳** انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روزبه‌روز افزون می‌گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. این انسان بی‌نهایت‌طلب، در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است؛ هدف‌هایی پایان‌ناپذیر و تمام‌نشدنی.

۴۴. **گزینه ۴** انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعدادها محدود مادی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعدادها مادی و معنوی است؛ به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعدادها گوناگون خویش را به کمال رساند.

۴۵. **گزینه ۲** انسان باید خودش هدف از خلقتش را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند؛ مثلاً نهال کوچک خرما در مسیر رسیدن به نخلی تنومند پیش می‌رود.

۴۶. **گزینه ۳** وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم، با دنیای حیرت‌انگیزی مواجه می‌شویم؛ چنان اختلافی در هدف‌ها وجود دارد که ابتدا سردرگم می‌شویم... این اختلاف در هدف‌ها، ریشه در نوع نگاه انسان و اندیشه انسان دارد.

۴۷. **گزینه ۳** با توجه به تفاوت نگاه انسان‌ها نیازمند معیار و ملاک هستیم؛ در این صورت می‌توانیم هدف‌های زندگی را به درستی برگزینیم و عمر خود را برای رسیدن به آن‌ها صرف کنیم.

۴۸. **گزینه ۲** اهداف به اهداف اصلی و فرعی تقسیم می‌شوند که هر دوی آن‌ها برای زندگی ما «خوب» و «ضروری» هستند. مهم این است که هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن‌قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند.

۴۹. **گزینه ۳** هر کس با بینش و نگرش خاص خود به سراغ هدفی می‌رود، تقرب و نزدیکی به خداوند می‌تواند عطش بی‌نهایت‌طلبی انسان را سیراب کند.

۵۰. **گزینه ۱** گزینه‌های ۲ و ۴ برای این آیه مناسب است: «و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند، پاداش داده خواهد شد.» گزینه ۳ برای این آیه مناسب است: «و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش ننگه دار.»

۵۱. **گزینه ۴** ضرب‌المثل «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» در جایی که یک چیز، جامع و دربردارنده چیزهای دیگری است، استفاده می‌شود. اگر انسان خداوند را به عنوان هدف اصلی زندگی خود برگزیند، به اهداف دیگر خواهد رسید.

۵۲. **گزینه ۲** با توجه به دو ویژگی «متنوع بودن استعدادها انسان» و «بی‌نهایت‌طلبی او» اگر هدفی را که انتخاب می‌کنیم، بهتر بتواند پاسخگوی این دو ویژگی باشد، آن هدف کامل‌تر است.

۵۳. **گزینه ۱** خداوند سرچشمه زیبایی‌ها و خوبی‌هاست و انسان‌ها به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کنند، به خدا نزدیک‌تر می‌شوند و برعکس.

۵۴. **گزینه ۳** با توجه به مفهوم آیه ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ هدف اصلی زندگی انسان باید آخرت باشد.

۵۵. **گزینه ۱** اشعار مطرح‌شده، با آیه مذکور در گزینه ۱ ارتباط معنایی دارد.

۵۶. الف / عقل / ب / دوری از جهل و نادانی چون مسخره و بازی گرفتن نماز، ناشی از جهل و نادانی است.

۵۷. الف / عقل / ب / تشخیص راه درست از راه‌های غلط یا تشخیص خوب از بد

۵۸. الف / ما راه را به او نشان دادیم یا سپاسگزار خواهد بود یا ناسپاس / ب / اراده و اختیار / پ / هدایت تشریحی یا هدایت ویژه انسان / ت / باتوجه به این آیه انسان مسئول سرنوشت خویش است. راه رستگاری و راه شقاوت به انسان داده شده است تا خود راه رستگاری را برگزیند و از شقاوت دوری کند.

۵۹. الف / سوگند به نفس و آن که سامانش بخشید، آن‌گاه بکارهایها و تقوایش را به او الهام کرد. / ب / شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن / پ / خداوند در این آیه به نفس لواقه انسان و آفریننده نفس (خداوند) سوگند خورده است. / ت / باتوجه به این آیه خدای متعال شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن را در وجود ما قرار داد تا به خیر و نیکی روی آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم.

۶۰. الف / و سوگند به نفس ملامت‌کننده / ب / نفس لوامه که به خاطر عظمت و اهمیت آن مورد سوگند خداوند قرار گرفته شده است. / پ / وجدان / ت / باتوجه به این آیه، سرزنش، ملامت و در اندیشه جبران برآمدن خود معلول گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌هاست. / ث / مورد سوگند قرار گرفتن نفس لوامه توسط خداوند بعد از گرفتار شدن انسان به گناه توسط نفس اماره صورت می‌گیرد.

۶۱. الف / قیامت / ب / شیطان / پ / البته من بر شما تسلطی نداشتم، فقط شما را به گناه دعوت کردم. / ت / نه من می‌توانم به شما کمک کنم و نه شما می‌توانید مرا نجات دهید. / ث / اهل جهنم / ج / کار شیطان وسوسه کردن و دادن وعده‌های دروغین است و جز همین وسوسه کردن راه نفوذ دیگری ندارد.

۶۲. الف / شیطان / ب / ۱- ایجاد کینه و عداوت به وسیله شراب و قمار ۲- از یاد بردن خدا و نماز

۶۳. الف / شیطان / ب / زیبا و لذت‌بخش نشان دادن گناه [نه دنیا]

۶۴. الف / شیطان / ب / ۱- زینت دادن اعمال زشت / ۲- فریفتن با آرزوهای طولانی

۶۵. الف / سرشت خدا آشنا یا فطرت خداگرا / ب / یا به تماشای جهان می‌نشیند، خدا را می‌یابد و محبتش را در دل احساس می‌کند.

۶۶. الف / امام علی علیه السلام / ب / نفس اماره / پ / درونی است که انسان‌ها را برای رسیدن به لذت‌های زودگذر دنیایی به گناه دعوت می‌کند و از پیروی عقل و وجدان بازمی‌دارد.

۶۷. الف / سرشت خدا آشنا یا فطرت خداگرای انسان / ب / کسانی که گرایش فطری به سوی خدا را نادیده گرفته‌اند. (از یاد خدا غافلند).

۶۸. درست ۶۹. درست ۷۰. درست

۷۱. نادرست (کار شیطان وسوسه کردن و فریب دادن است و جز این راه نفوذ دیگری در ما ندارد. این خود ما هستیم که به او اجازه وسوسه می‌دهیم.) درست ۷۲.

۷۳. خودشناسی ۷۴. عقل - وجدان ۷۵. نفس اماره - شیطان

۷۶. عقل - اراده و اختیار ۷۷. نفس اماره - شیطان

۷۸. گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها سبب می‌شود که در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد و آن‌گاه که به گناه آلوده شد خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشه جبران آن برآید. قرآن کریم عامل درونی این حالت را نفس لوامه یا نفس سرزنش‌گر نامیده و به آن سوگند خورده است.

۷۹. عاملی درونی که انسان‌ها را برای رسیدن به لذت‌های زودگذر دنیایی به گناه دعوت می‌کند و از پیروی عقل و وجدان باز می‌دارد و میل سرکشی که در درون انسان طغیان می‌کند و وی را به گناه فرامی‌خواند نفس اماره یا فرمان‌دهنده به بدی‌ها نامیده می‌شود.

۸۰. عاملی بیرونی که خود را برتر از آدمیان می‌پندارد و سوگند یاد کرده که فرزندان آدم را فریب دهد و از رسیدن به بهشت باز دارد. کار او وسوسه کردن و فریب دادن است و جز این، راه نفوذ دیگری در ما ندارد.